

DETTE MÅ DU VITE

Hverdagsøkonomi:

Selv om dere bare er en eller to i hus-holdingen, er det fortsatt viktig å planlegge innkjøp. Sett opp handleliste. Dra til butikken når det ikke er mange andre mennesker der som stresser deg opp og kanskje får deg til å foreta raske beslutninger.

BOLIGFELLENE. Mange ønsker å skifte bolig, men ha i bakhodet at det ikke alltid er slik at du får mer for pengene hvis du selger huset og skal kjøpe leilighet. I en del områder der det bygges seniorleiligheter, er det dyrt å bosette seg. Leilighetene er dyre og du får mindre for pengene. Dermed bør du ta med i beregningen at du ofte ikke blir sittende igjen med penger til overs når huset selges, sier Hallgeir Kvasdheim.

LANE PÅ Huset for å få mer penger i hverdagen? Pass så du ikke låner opp så mye at du ikke klarer å håndtere utgiftene. Det er vanlig å tilby avdragsfrihet på en del av disse lånene, men kanskje du ikke har råd til å betale avdrag hvis banken plutselig krever det. Viktig spørsmål til banken: Er jeg garantert avdragsfrihet hele tida, eller gjelder det fra år til år?

Fritid:

GLEM GAMLE VANER med å dra på ferie i fellesferien. Det er kolossale prisforskjeller på pakketurer når du kan velge og vrake i tidspunkt. Du kan spare mye penger på å dra i de periodene ikke alle andre ferierer.

DRA SENIORKORTET. Det finnes en rekke fritidstilbud – teater, bussturer og andre aktiviteter – med gode seniorrabatter.

LEI UT HYTTA. De første 10 000 kronene er skattefrie. Hvis leieinntektene overstiger dette beløpet, skal du oppgi 85 prosent til beskatning.

KJØP PÅ BILLIGSALE. Mens de som er i jobb ofte har vanskelig for å komme fra på dagtid, har du som pensjonist mulighet til å gå i butikkene samme dag som salget åpner.

BEGRENSET MED PENGER? Ikke sett i gang med store oppussingsprosjekter. Lev heller med det du har, så har du i det minste råd til å ta med barnebarna på Tusenryd eller andre aktiviteter.

Pensjon:

Folketrygden:

Usikker på om du skal ta ut tidligpensjon? Skaff deg oversikt over hva du allerede ligger an til å få i pensjon ved ulike uttakstidspunkt og hvordan ulike valg påvirker pensjonen.

TIDLIG UTTAK betyr ikke nødvendigvis lavere total pensjon. Den årlige utbetalingen blir lavere, men det er fordi du fordeler pensjonspotten over flere år. Svært forenklet: Hvis du faller fra når du er eksakt så gammel som det som er satt som antatt levealder for din generasjon, har du totalt fått det samme (brutto) – du har bare fordelt den over flere eller færre år.

FOR DE ELDSTE GENERASJONENE gjelder en gradvis innfasing av levealdersjusteringen. Også de må kompensere med å jobbe noe lenger/utsette uttaket dersom de skal ha

samme årlige pensjon fra Nav.

JOBDET DELTID I MANGE ÅR eller vært hjemmearbeidende i mange år før 1992? Ofte vil du ikke ha høy nok pensjonsopptjening til å kunne starte uttak allerede fra fylte 62 år. Alle alderspensjonister har fått en ny og lavere regulering på pensjonen fra Nav enn det som gjaldt tidligere.

Privat sektor:

Mens mange har minimumsordninger som gir svært begrenset alderspensjon i tillegg til folketrygden, er andre omfattet av gode pensjonsordninger som sikrer en høy ytelse. Konsekvensene av valgene du står overfor vil være svært ulike avhengig av hvilken ordning du er omfattet av. Ikke minst også hvorvidt du er omfattet av en AFP-ordning eller ei.

– VURDERER DU Å SLUTTE er det i privat sektor viktig å aktivisere AFP-en før du fratrer. Ett av vilkårene for rett til AFP er nemlig at du står i stilling som reell arbeidstaker, sier Alexandra Plahte i Steenberg & Plahte.

Offentlig sektor:

Har du offentlig tjenestepensjon kommer denne som hovedregel tidligst til utbetaling ved fylte 67 år (med mindre du har særaldersgrense).

ER DU FØDT I 1958 eller tidligere og har full opptjening i offentlig tjenestepensjon, trenger du ikke kompensere ved å jobbe utover 67 år for å oppnå 66 prosent. Alle andre må belage seg på å jobbe lenger for å oppnå en totalpensjon på 66 prosent. Skal de nyte godt av AFP-ordningen de er omfattet av, må de fratre helt eller delvis før fylte 67 år.

Skatt:

• Mange som vurderer tidliguttak av pensjon har slett ikke tenkt å slutte å jobbe. De ønsker bare å sikre seg mest mulig, tidligst mulig. Selv om pensjon reguleres lavere under utbetaling enn når den «står hos» Nav, ønsker mange fleksibiliteten og muligheten til selv å kunne investere og plassere pengene.

– Dersom du betaler formuesskatt, vil dette selvsagt også være en faktor i det totale regnestykket. Med dagens rentemarked skal det godt gjøres å matche mer-reguleringen du får hos Nav, sier Alexandra Plahte.

• Egenandelen på sykehjem er inntil 85 prosent av løpende pensjon. Hvis du har tatt ut pensjon tidlig og plassert pengene i banken, regnes dette som formue. Egenandelen beregnes ikke av formue, bare av avkastningen (rentene).

• Mange tenker – som riktig er – at kombinasjonen at lønn og pensjon fort medfører høyere skatt i form av toppskatt. Dette er korrekt i den forstand at pensjon og lønn legges sammen når toppskatten skal beregnes. Men egne skatteregler gjelder på pensjon, og disse fører til at tidliguttak likevel kan være gunstig skattemessig. Pensjon gir et eget skattefradrag, og lo lavere den årlige pensjonen er, desto større effekt gir skattefradraget.

• Hvis du starter å ta ut pensjon tidlig, får du lavere årlig pensjon enn hvis du utsetter det. Dermed får du større effekt av skattefradraget. Mange kan med andre ord få ganske mye toppskatt før den overstiger effekten av skattefradraget.

De fleste får mindre å rutte med som pensjonister – men har mye de skal bruke penger på.

– LYST TIL Å REISE MER

Rita (65) og Ulf Nielsen (65) er gjeldsfrie og tror økonomien blir grei når de begge blir pensjonister.

– Vi har ingen store drømmer, men har nok lyst til å reise litt. Det er godt å komme seg litt vekk, særlig på vinterstid, sier Rita Nielsen.

Hun og ektemannen står på farten for å reise til Bergen – for femte gang på to og en halv måned. Denne gangen skal de feire jubileum med Ulfs kullkamerater fra Sjøkriggskolen.

Finner billige reiser

– Datteren vår og barnebarnet bor i Bergen, derfor blir det til at vi reiser ofte dit, forteller pareet.

Tirsdag i forrige uke kom de hjem fra en 14 dagers rundreise i Italia.

– Sånn som det er nå, har vi muligheten til å reise når vi finner de billigste flybillettene. Og når vi slipper å dra akkurat i skoleferien, kan vi spare mye penger, sier pareet.

Mens Rita, som tidligere jobbet som sekretær, gikk av med AFP da hun fylte 62 for snart fire år siden, har ektemannen i overkant av ett år igjen i arbeidslivet. Han jobber som forhandlingsleder i personalavdelingen i NRK.

Gjeldsfrie

Reising blir det enda mer av når begge er pensjonister, tror de.

– Vi har sørget for å bli gjeldsfrie, og har ingen planer om å ta opp nye lån. Dermed regner vi med å ha grei økonomi selv om inntekten går noe ned, sier Ulf. Han har ikke regnet på hvor mye pensjonen vil utgjøre, men «tar det som det kommer».

– Jeg valgte å jobbe til 67 og tror det har lønt seg. Jeg tilhører jo også et årskull som ikke vil merke endringene i pensjonsreformen like mye som andre.

SLIK FÅR DU MER UT AV PENSJONSPENGENE

PÅ REISEFOT: Rita og Ulf Nielsen (begge 65) har planer om å reise mer når de begge er

blitt pensjonister. Nå skal de på helgetur til Bergen.

FOTO: JACQUES HVISTENDAHL

SENIORØKONOMI

Tekst: MERETE LANDSEID
mel@dagbladet.no

– Det er viktig å ha i bakhodet at du i beste fall bare vil sitte igjen med 66 prosent av det du tjener når du slutter i jobb. Selv om skatten er litt lavere for pensjonister, kan det likevel bli trangt økonomisk for mange, sier økonomiskspert Hallgeir Kvasdheim.

– Når du nærmer deg pensjonsalder bør du stikke fingeren i jorda og se hvor langt pensjonen rekker. Vil du kunne opprettholde det forbruket du ønsker? Selv om de fleste har færre utgifter som pensjonist, er det like

viktig å planlegge økonomien som det har vært før, sier han.

Tar opp ny gjeld

Mange tar med seg forbruksvanene inn i pensjonisttilværelsen, mener Magne Gundersen, forbrukerøkonom i Sparebank1.

– Den besteforeldregenerasjonen som var nøyosom er i ferd med å dø ut. Dagens pensjonister skal fortsette å realisere seg selv, være aktive og reise masse. Det koster derfor mer å være pensjonist i dag enn før, sier han.

– Og det er ikke nødvendigvis slik at senere alltid er gjeldsfrie lenger når de går over i pensjonistenes rekke. 15 prosent sier de vil være over 67 år når all gjeld er nedbetalt, viser tall fra Sparebank1. 20 prosent vil være gjeldfri i alderen 60–67 år.

– En av to nordmenn i alderen 55–66 år reg-

ner med å ha mellom 1,3 og 3,2 millioner kroner i gjeld når de går av med pensjon.

– Det kan være risikofyllt å bli sittende med altfor mye gjeld når du er pensjonist. Hvem vet hvordan renta og boligprisene er om ti år, sier Gundersen.

Lei ut boligen

Bruk de midlene du har til å få et bedre liv selv, råder Agnes Berge, daglig leder i Pengedoktoren.

– Mange pensjonister har hytte de kan leie ut, og da er det viktig å huske på at de første 10 000 kronene er skattefrie, sier hun.

Hvis leieinntektene overstiger dette beløpet, skal du oppgi 85 prosent til beskatning. – Hvis du tar inn 20 000 kroner i leieinntekter, er 10 000 kroner skattefrie. De neste 8500 kronene må du oppgi til beskatning. 27 prosent skatt utgjør i overkant av 2000

EKSPERT:
Hallgeir
Kvasdheim.

EKSPERT:
Magne
Gundersen.

«DEN BESTEFORRELD-REGENERASJONEN SOM VAR NØYSOM ER I FERD MED Å DØ UT.»

kroner. Av 20 000 kroner i brutto leieinntekter får du beholde i underkant av 18 000 kroner selv, på fullt lovlig vis. Det er rett og slett en god deal, sier Berge.

De aller fleste eldre sitter med et stort formuesobjekt i form av bolig. Den er forholdsvis god nedbetalt når de nærmer seg pensjonsalderen.

– Har du mye plass, kan en løsning være å leie ut en del av boligen. Leieinntektene er skattefrie – under forutsetning av at den delen du selv bor i, kan leies ut for mer enn du får inn i form av leieinntekter.

– Dette er kanskje særlig aktuelt for dem som bor i universitetsbyene – Oslo, Bergen, Stavanger, Trondheim og Tromsø. Det er alltid en student som ønsker rom med tilgang til kjøkken og bad, sier Berge.

Lurer du på å trappe ned på jobb de siste åra før du går av med pensjon, kan svaret bære

de være ja og nei på om det vil straffe seg pensjonsmessig, påpeker Alexandra Plahte, pensjonsekspert i Steenberg & Plahte.

Pensjonsfellene

Reglene for pensjonen fra Nav er ikke lik reglene for pensjon gjennom arbeidsforhold.

Pensjonen du får gjennom jobben blir normalt noe lavere ved å trappe ned. For deg som er født før 1954, trenger det slett ikke bety at det samme gjelder pensjonen fra folketrygden.

– En kvinne fortalte meg nylig stolt at hun hadde holdt ut helt til 67 år selv om hun var dønn sliten og hadde gått for halv maskin. Men basert på hennes tall og pensjonsopptjening hadde hun faktisk ikke fått en krone mindre i pensjon om hun hadde trappet ned de siste fem åra av yrkeskarrieren, sier Plah-te.

BRUKER OPP ARVEN SELV:

Hele tre av fire nordmenn ønsker å unne seg en romslig pensjonisttilværelse uten tanke på å spare til arvinger. Det viser en undersøkelse Ipsos MMI har foretatt for DNB.

– Vi er sprekere enn før og forståelig nok ønsker vi å leve livet. Dessuten er det nok betryggende for mange å se at barna klarer seg fint og vel så det, og det gjør det nok lettere å bruke pengene på seg selv, sier Silje Sandmæl, forbrukerøkonom i DNB.

FLERE TYPER LÅN

Skal du ta opp lån som pensjonist, finnes det flere muligheter.

– Jeg anbefaler aldri noen å ta opp fleksilån. Det krever sikkerhet for lånet innenfor 80 prosent av lånetaksten. Hvis det skulle komme et krakk i boligmarkedet og renta stiger, kan det i verste fall bety at du mister boligen når du er gammel og syk, sier Agnes Berge, daglig leder i Pengedoktoren.

Hun anbefaler i stedet et lån som flere banker tilbyr og som heter Seniorlån Litt Extra.

– Dette er etter min mening et godt produkt, selv om renta er litt høyere enn renta på fleksilån. Lånet er spesielt gunstig for dem som ikke har arvinger, og derfor ønsker å «spise opp» formuen de har bygget opp i boligen, sier hun. Jo eldre du er, desto mer får du låne på boligen.

Langstlevende av ekteparet er garantert å få bo i egen bolig så lenge han eller hun lever eller flytter permanent på sykehjem. Da selges boligen og lånet innfris.

– Hvis det er penger igjen, tilfaller de arvingene. Hvis ikke, dekker banken differansen, sier Berge.